

Nr 15

Utlåtande i anledning av väckta motioner om viss ändring av 7 § lagen om moderskapshjälp.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 320 i första kammaren av herr *Lindahl m. fl.* samt nr 392 i andra kammaren av fru *Lindberg m. fl.*

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära en utredning rörande sådan ändring av 7 § i lagen om moderskapshjälp att även nämnda kategori barnaföderskor kan erhålla tilläggspenning under förutsättning att de tillfredsställande kan styrka att de under minst 270 dagar före nedkomsten eller den beräknade tidpunkten därför haft sådan förvärvsinkomst som skulle berättigat dem att erhålla tilläggssjukpenning samt att Kungl. Maj:t efter verkställd utredning lämnar förslag till riksdagen med denna innebörd».

Med »nämnda kategori barnaföderskor» torde motionärerna avse de barnaföderskor, som vid nedkomsten eller den beräknade tidpunkten för denna är försäkrade för tilläggssjukpenning men som — trots att de haft inkomst av tjänst om minst 1 800 kr. för år under minst 270 dagar — på grund av att de nyligen uppnått 16 års ålder inte kunnat vara försäkrade för tilläggssjukpenning under så lång tid.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande får utskottet, i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande, hänvisa till motionen II: 392.

Över motionerna har utskottet i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande från kungl. socialstyrelsen och riksförsäkringsanstalten, varjämte Svenska sjukkasseförbundet erhållit tillfälle yttra sig i ärendet.

Gällande bestämmelser

Enligt *lagen den 21 maj 1954 om moderskapshjälp* erhåller kvinna, som är försäkrad enligt lagen om allmän sjukförsäkring, moderskapshjälp (1 §). Denna utgår i form av ersättning för förlossningsutgifter samt moderskapspenning (2 §).

Moderskapspenning utgår i form av *grundpenning*, *barntillägg* och *tilläggspenning* (4 §). Grundpenning utgår i princip till varje kvinna, som *Bihang till riksdagens protokoll 1959. 9 saml. 2 avd. Nr 15*

nedkommer med barn, och utgör vid enkelbörd 270 kr. och vid flerbörd 405 kr. (5 §). Barntillägg utgår i de fall, då kvinnan har annat hemmavarande barn under 10 år (6 §).

Tilläggspenning utgår till kvinna, som omedelbart före nedkomsten eller den beräknade tidpunkten därför under minst 270 dagar i följd varit obligatoriskt försäkrad för tilläggssjukpenning (7 §). Tilläggspenning utgår för högst 90 dagar och då med samma belopp som tilläggssjukpenning (7 §).

Regler om vilka som är obligatoriskt försäkrade för tilläggssjukpenning ges i lagen om allmän sjukförsäkring (SFL). Så är fallet med envar medlem i allmän sjukkasse, som har en årsinkomst av tjänst om minst 1 800 kr. (22 § SFL). Medlem i sjukkasse är i princip envar här i riket bosatt person fr. o. m. kalendermånaden näst efter den, varunder han fyllt 16 år (5 § SFL). Tilläggssjukpenningens storlek varierar vid sjukperioder, som inte överstiger 180 dagar, mellan 1 kr. och 17 kr. per dag, beroende på storleken av vederbörandes inkomst av tjänst.

De nu återgivna reglerna innebär i fråga om rätten till tilläggspenning bl. a., att tilläggspenning icke kan utgå till kvinna, vars nedkomst inträffar tidigare än 270 dagar från ingången av kalendermånaden närmast efter den, varunder kvinnan fyllt 16 år. (Här bortses från det fall att nedkomsten beräknats till senare tidpunkt.) Det må i sammanhanget framhållas, att kvinnan fr. o. m. ingången av nämnda kalendermånad är berättigad till tilläggssjukpenning, därest övriga förutsättningar härför föreligger.

Remissyttrandena

Socialstyrelsen och *riksförsäkringsanstalten* tillstyrker icke motionerna. *Sjukkasseförbundet* förklarar sig icke ha något att erinra mot en lagändring i enlighet med motionärernas förslag. Förbundet anför, att rättviseskäl talar för en samordning av de båda tidpunkter, från vilka en sjukkassemedlem blir berättigad till tilläggssjukpenning resp. tilläggspenning.

Socialstyrelsen har i sitt yttrande anført:

Den lagändring, som här föreslås, berör ett mycket litet antal unga mödrar. Även om det, som i motionen framhålles, under senare år blivit vanligare än förr med unga barnaföderskor, torde det endast vara ett fåtal mödrar i 16-årsåldern, som före nämnda ålder haft förvärvsinkomst av sådan storlek som berättigar dem att erhålla tilläggspenning. Kretsen av dem som skulle beröras av lagstiftningen kan också förväntas minska eller helt försvinna i och med det förestående genomförandet av enhetsskole-reformen. Med hänsyn härtill och då samhället har möjlighet att på annat sätt bistå dessa unga mödrar, anser socialstyrelsen knappast tillräckliga skäl föreligga för att genomföra den av motionärerna härvidlag föreslagna lagändringen.

Riksförsäkringsanstalten har i sitt yttrande anfört:

Företages sådan ändring i moderskapshjälpslagen, som åsyftas i motionerna, måste, när fråga uppstår om tilläggspenning till kvinna, som var havande vid försäkringspliktens inträde, vederbörande sjukkasse verkställa utredning om kvinnans inkomstförhållanden under ett från fall till fall växlande antal månader före hennes inskrivning som sjukkasemedlem. Uppenbarligen kommer sjukkassan i dylika fall icke alltid att utan vidare kunna godtaga de av den försäkrade lämnade uppgifterna utan kommer att bli nödsakad företaga närmare komplettering till upplysning om förhållandena eller kontroll. Det kan under sådana omständigheter befaras, att handläggningen av här ifrågavarande ärenden skulle åtminstone i en del fall bli förhållandevis arbetskrävande.

Det må vidare understrykas, att den tilläggspenning, som skulle komma att utgå i de här avsedda fallen, kan antagas i regel bli låg, enär de försäkrade ju på grund av sin ungdom knappast ha möjlighet förskaffa sig några mera avsevärda arbetsinkomster. Än mer begränsad blir möjligheten till erhållande av sådan inkomst, när enhetsskolan mer allmänt införts. Över huvud taget torde antalet fall, där tilläggspenningen skulle få nämnvärd betydelse, vara ringa.

Slutligen torde böra framhållas, att en lagändring som den av motionärerna åsyftade skulle placera de därav berörda barnaföderskorna i ett förmanligare läge än sådan kvinnor — gifta eller ogifta — som icke blivit tilläggssjukpenningförsäkrade till följd av underlåtenhet att till sjukkassan anmäla inkomst av tjänst.

Riksförsäkringsanstalten anser, att behovet i förevarande fall av hjälp utöver den, sjukförsäkringen redan nu ger, bör vid ömmande omständigheter rätteligen tillgodoses genom mödrahjälp eller socialhjälp.

På grund av vad ovan anförts finner sig Riksförsäkringsanstalten böra avstyrka bifall till motionerna.

Slutligen säger anstalten, att det sagda givetvis inte hindrar att spørsmålet beaktas vid en mera genomgripande revision av sjukförsäkringslagen, som kan komma att företagas.

Utskottet

För att tilläggspenning enligt lagen om moderskapshjälp skall kunna utgå fordras att kvinnan omedelbart före nedkomsten eller den beräknade tidpunkten därför under minst 270 dagar i följd varit obligatoriskt försäkrad för tilläggssjukpenning. Tilläggssjukpenningförsäkrad kan man enligt sjukförsäkringslagen bli först i och med att man blir medlem av sjukkasse, d. v. s. fr. o. m. ingången av kalendermånaden näst efter den, under vilken man fyllt 16 år. En ytterligare förutsättning är att inkomsten av tjänst uppgår till minst 1 800 kronor för år.

En kvinna kan således i princip inte bli berättigad till tilläggspenning för nedkomst som inträffar inom 270 dagar från ingången av månaden näst efter den då hon fyllt 16 år, även om hon under dessa 270 dagar är försäkrad för tilläggssjukpenning.

Motionärernas önskemål synes vara, att kvinna, som är försäkrad för tilläggssjukpenning, regelmässigt skall vara berättigad till tilläggspenning, därest hon omedelbart före nedkomsten eller den beräknade tidpunkten därför under minst 270 dagar i följd haft inkomst, som i och för sig skulle ha kvalificerat henne för tilläggssjukpenningförsäkring. Tilläggspenning borde sålunda kunna utgå jämväl vid nedkomst som inträffar under de första 270 dagarna, då hon är tilläggssjukpenningförsäkrad.

Utskottet vill inte bestrida att vissa rättviseskäl kan tala för motionärernas ståndpunkt. Emellertid skulle ett genomförande av förslaget medföra, att sjukassorna nödgades inhämta och kontrollera inkomstuppgifter för tid före det kvinnan blivit medlem av sjukkassa. Dessa i efterhand inhämtade uppgifter skulle uppenbarligen ofta bli osäkra, något som i sin tur skulle kunna leda till orättvisor i bedömningen av förevarande fall. Vidare skulle ett genomförande av förslaget innebära att gällande, relativt enkla regler om tilläggspenning betydligt komplicerades.

Vid bedömning av motionärernas förslag bör enligt utskottets mening hänsyn tagas även till att antalet kvinnor, för vilka ett genomförande av förslaget skulle få någon större betydelse, kommer att bli ringa. Bl. a. det successiva genomförandet av enhetsskolan medför att allt fler kvinnor kommer att sakna möjlighet att före slutet av 16-årsåldern skaffa sig några mera betydande arbetsinkomster. I de sannolikt mycket fåtaliga fall, där förslaget skulle ha någon nämnvärd betydelse, synes föreliggande behov kunna tillgodoses på annat sätt, företrädesvis genom mödrahjälp.

Vid övervägande av vad sålunda anförts anser utskottet att tillräckliga skäl saknas för att biträda motionärernas förslag. Utskottet får därför hemställa,

att förevarande motioner, I: 320 och II: 392, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 21 april 1959

På andra lagutskottets vägnar:

EDVIN JACOBSSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Axel E. Svensson, Sunne, fru Carlqvist, herrar Lars Larsson, Magnusson*, Kaijser, Edström och Thorsten Larsson*;

från andra kammaren: herrar Jacobsson i Tobo, Wahrendorff, Fredriksson, fru Eriksson i Ängelholm, fru Svensson, herrar Björkman, Svensson i Kungälv och Anderson i Sundsvall.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av fru *Eriksson* i Ängelholm och fru *Svensson*, vilka ansett,

a) att utskottet bort anföra följande.

För att — — — (lika med utskottet) — — — är tilläggssjukpenningförsäkrad.

Det synes utskottet inte rimligt, att en kvinna, som under minst 270 dagar före nedkomsten eller den beräknade tidpunkten för denna haft inkomst, som i och för sig skulle ha kvalificerat henne för tilläggspenning, skall vara betagen rätten till sådan enbart av det skälet att 270 dagar inte förflutit från ingången av månaden efter den, då hon fyllt 16 år. Meningen med 270-dagarsregeln är uppenbarligen, att kvinnan inte skall genom att ta anställning först sedan hon blivit gravid kunna göra sig berättigad till tilläggspenning, något som utskottet också anser befogat. Däremot saknas enligt utskottets mening skäl att låta regeln verka så, att kvinnan inte får tilläggspenning, om barnet födes innan hon uppnått en ålder av ungefär 16 år och 10 månader. Det kan härvid nämnas, att kvinnan har möjlighet att bli försäkrad för tilläggssjukpenning redan fr. o. m. månaden efter den, då hon fyllt 16 år. Enligt utskottets mening bör lagen om moderskapshjälp ändras så, att kvinna, som är försäkrad för tilläggssjukpenning, skall vara berättigad till tilläggspenning, under förutsättning att hon omedelbart före nedkomsten eller den beräknade tidpunkten därför under minst 270 dagar i följd varit försäkrad för tilläggssjukpenning eller haft inkomst, som i och för sig skulle ha berättigat henne att vara försäkrad för tilläggssjukpenning.

En regel av ovan antytt slag skulle förorsaka sjukförsäkringsadministrativt merarbete, i den mån de tvingades kontrollera kvinnans inkomstförhållanden under tiden före det hon blivit medlem av sjukförsäkring. Det bör därför fordras, att kvinnan i sådana fall för att få uppbära tilläggspenning skall styrka att hon haft tilläggspenningberättigande inkomst under nämnda tid. Under sådana förhållanden bör kontrollarbetet från sjukförsäkringsmyndigheternas sida inte bli särskilt arbetskrävande. I sammanhanget må dessutom framhållas, att Svenska sjukförsäkringsförbundet inte haft något att invända mot motionärernas förslag.

Under remissbehandlingen har framhållits, att motionärernas förslag inte skulle få någon större betydelse, eftersom det successiva genomförandet av enhetsskolan skulle omöjliggöra för alltför många kvinnor att före 16-årsåldern skaffa sig inkomst, som skulle kunna bli av betydelse i förevarande hänseende. Denna uppfattning är enligt utskottets mening endast delvis riktig. Skolplikten i enhetsskolan upphör med utgången av vårterminen det år den skolpliktige fyller 16 år. För kvinnor, vilkas födelsedag infaller efter vårterminens slut, kan därför den av motionärerna föreslagna reformen få betydelse.

På grund av vad sålunda anförts ansluter sig utskottet till motionärernas förslag. Dock anser utskottet särskild utredning i ämnet obehövlig.

b) att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med bifall till förevarande motioner, I: 320 och II: 392, måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om förslag till sådan ändring i lagen om moderskapshjälp, att kvinna, som är försäkrad för tilläggssjukpenning, skall vara berättigad till tilläggspenning, under förutsättning att hon omedelbart före nedkomsten eller den beräknade tidpunkten därför under minst 270 dagar i följd varit försäkrad för tilläggssjukpenning eller haft inkomst, som i och för sig skulle ha berättigat henne att vara försäkrad för tilläggssjukpenning.
